

I. N. J.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA
THEOREMATA
NONNULLA PSYCHO-
LOGICA EXHIBENS,

Quam

*Ex consensu & approbatione Am-
plissima Facultatis Philosophica in
Regiâ Academiâ Aboënsi,*

SUB PRÆSIDIO

DN. M. ANDRÆ
THURONII, Log. Phys. &
Metaph. Professoris Publ. & p. t. Des-
cani Spectabilis, Promotoris ac Præ-
ceptoris plurimum honorandi.

*Pro Magisterij Philosophicè gradu ejusq;
privilegijs, publica & candida
censura submittit*

JOSEPHUS JOS. MATHE-
SIUS Bothn.

*Ad diem 7. junij A: 1665. in Auditorio ma-
ximo horis consuetis matutinis.*

A B O Æ

Excusa à PETRO HANSONIO A. T.

Zacharias Dahl.

S:æ R:æ M:tis Fidelissimo

Generoso & Nobilissimo Domino,

DN. JOHANNI Graan/ de Åhus-
stads & Storewåsbys/ Bothniæ oris-
entalis Dynastæ Eminentissimo, Pa-
trons æ Domino suo gratioso.

Consultiss. Reverendis & Spectatiss. VIRIS.
DN. OLAO SAMUELIS, supremi
judicij quod Aboæ est Assessori am-
plissimo, Promotori & Nutritio suo patris adinstar
reverentè colendo.

DN. JOSEPHO MATHESIO, Pastori
& Præposito Calajokensi vigilantis-
simo, Patri suo ætatè humili observantiã deve-
nerando.

DN. ERICO FALANDRO, Pastori
in veteri Carleby benè merito,
Fautori & benefactori suo plurimum honorando.

DN. ERICO Zawast/ Teloniorum
per Bothniam orientalem Inspecto-
ri circumspecto, Fautori & Affini honoratissimo.

DN. SAMUELI OLAI VALENIO,
supremi judicij quod Aboæ est Vice
Fiscali accurato, Fratri & Cõsanguineo dilectissimo.

*Exercitium hoc Academicum
submitte, reverentè & officiosè
dicat offertq.*

J. M A T H E S I U S

PROŒMIUM

Rerum naturalium doctrinam quam scientiam naturalem seu Physicam, vocitare consueverunt, liberali ingenio & accuratâ meditatione dignâ esse, nemo nisi planè hospes in Philosophia, ibit inficias; hujus quippè magnâ dignitas, mirâ jucunditas, summa necessitas: hæc crassam illam humanis mentibus infixam caliginem discutit, veritatisq; lucem vicissim restituit, hæc cœlum stupendæ magnitudinis, scintillantesq; inibi luminum flammæ, perscrutatur, earum diversas effectiones investigat, hæc Meteororum, Metallorum, Herbarum, Stirpium, Arborum, Animantium

Animantium, naturas viresq; in-
quirit, imò nos in totius hujus
universi Effectoris & Conser-
vatoris, nostramq; ipsorum de-
ducit notitiam. Hujus itaq; sci-
entiæ allectus præstantiâ, non
abs re me facturum putabam,
si aliquid studij in ejus medi-
tationem collocarem, ac ex e-
jus amœnissimo horto, floscu-
los quosdam odoriferos con-
templandos, ad nutum & vo-
luntatem venerandæ Faculta-
tis Philosophicæ, pro Disputa-
tione publicâ exhiberem. Mi-
hi itaq; hujus florentissimum
hortum ingredienti, etsi per
plurimæ res se contemplandas
obtulerunt, quæ sua jucundi-
tate me ad sui considerationem
impellere, poterant, præ cæ-

teris tamen in animum venit,
difficilis & intricata, at nobilis
valdè de anima inquisitio. U-
niversam quidem animæ theo-
riam exponere, nec temporis,
nec instituti ratio hac vice per-
mittunt; præcipua saltem mo-
menta excerpere, & publicæ
disquisitioni submittere consul-
tum duxi: quæ omnia, bene-
vole lector, pro consuetudo tuo
candore, in meliorem partem
interpretare.

THEOREMA I.

Doctrina de anima spectat
ad forum Physicum.

Ambigitur apud quosdam hanc
doctrinam esse considerandam in
Physica; verum non insuetum est,
unam rem in diversis disciplinis con-
siderari, quod materiale Philoso-
phis appellatur, modus tamen con-

siderandi, quod formale Philosophis, diversus est: sic considerat animam Ethicus, ut sciat in qua parte animæ hæreant virtutes, quomodo affectus refrænandi, & ad *μεσότηρα* quandam reducendi; Physicus autem scientificam & magis distinctam requirit animæ cognitionem. Anima etiam à Philosopho potest considerari dupliciter: uno modo pro ut est actus corpori immersus & velut alligatus; & sic quia ad Physicam pertineat non dubitamus: quia in Physica tractatur de materia hominis: at ejusdem scientiæ est cognoscere materiam & formam ut affirmat Arist. 2 Phys. altero modo ut est actus à corpore separatus, & sic ejus tractatio pertinet ad Pneumatologiam.

T H E O R E M A 2.

Animæ propagantur per traducem, mediante semine, quod est animatum.

Super

Super hoc difficili Theoremate multis ab hinc seculis, ultrò citroq; disputatum est. Quidam nihil certè asserere ausi sunt, agnoscetes suam ignorantiam. Illi verò qui aliquid certi determinârunt, in diversas abiere sententias. Quidam animas ê potentia materiæ educi statuerunt, verum quid istis verbis intelligendum sit, de eo inter Authores nondum convenit: an nimirum educantur ab ipsa substantiâ materiæ, an ab accidente quodam, uterq; modus propagandi, â suis absurditatibus liberari non potest. Haud enim in ulla materiæ potentia latent animæ: & si in sinu suo materia formas contineret, ac formæ materiæ suam originem deberent; Materia quæ est principium passivum & ignobilius, produceret activum & nobilius, quod absurdum. Quidam animas rationales quotidie â Deo immediatè creari, animas autem rationis expertes, â

corporibus cœlestibus provenire existimant. Sed hæc sententia cùm Scripturæ tum rationi est contraria. Deus enim die septimo cessavit ab omni opere creationis, quod patet Gen. cap. 2. Itaq; amplius non creat; sed instituit naturam quæ cursum generationis & corruptionis absolvit, eumq; tuetur & observat. Deus quidem hodieq; concurrit ad rerum naturalium generationem, sed ut causa prima & universalis, quæ verò oriuntur, causarum secundarum proximi Effectus sunt. Cœlum & astra cum sint causæ universales, particulares formas inducere nequeunt. Nostram itaq; sententiam, missis aliorum opinionibus scripturæ, rationi & authoritati cōsentaneam probare conabimur. Deus in prima creatione rebus suas formas indidit, per quas generationis ordo continuatur: generatio quippè rerum naturalium pendet ab animarum multiplicatione, per benedict-

dictionem in prima creatione à Deo
ipsis concessâ, Gen. 1. 11. & v. 22 & v. 25
item v. 28. & 29. Rationes variæ ad-
duci possent, sed una sumus contenti.
Quicquid generat & propagat se se-
cundum speciem suam, id commu-
nicando formam specificam generat
ac se propagat, at corpus vivum ge-
nerat &c. E. communicando for-
mam generat & se propagat; forma
enim facit speciem, & operationes
edit in corporibus, imò unicum est
principium generandi primum &
principale. Undè sequitur: Res
naturales in generationibus physicis,
producere corpus simile in specie,
quia generans genito communicat
formam suam per multiplicationem;
aliàs generatio non esset secundum
speciem, sed præter speciem. Hanc
sententiam etiam ferè omnes non
solùm Lutherani Theologi, sed e-
tiam Philosophi pleriq;, cùm ex
antiquioribus, tum recentioribus,
fovent, quos omnes hîc recensere

vetat brevitās. Quomodo autem propagatur forma, cūm sexus uterq; generet porrò disquiriritur? an scilicet anima ab utroq; parente, an verò vel à patre solo, vel à matre sola, communicatur. Utrumq; parentem generare statuimus, & animam tam à patre quàm à matre propagari. Non tamen duplicatur, hic anima, neq; fit compositio in Effectu, sive anima producta; quia ut sonat Regula Philosophorum: pluralitas Causarum Efficientium ut Externarum, non infert compositionem in Effectum. Hinc non est absurdum unam animam à duorum parentum animabus propagari. Sunt enim parentes Causæ sociæ, quæ stant pro una: & sicut duæ flammæ, dum uniuntur, unum & inseparabilem Effectum edunt; ita duæ animæ conjunctæ, in unum effectum conspirant. In ijs verò viventibus, in quibus sexus non est, unum semen sufficit, quod est cor-

pus ita à generante elaboratum, ut ubi perfectum est, à generante separari, integrum subsistere, & cum eo anima generantis in generatum transferri possit.

THEOREMA 3.

Omnis anima est tota in toto corpore & tota in qualibet ejus parte.

Impropriè & negativè anima Totum dicitur. Sic ergo intelligendum Theorema; quicquid habet anima, id omne in toto esse corpore, & quâvis ejus parte. Cum autem communiter recepta sit sententia, valere quidem assertionem hanc de anima rationali; at non paritèr de cæteris, quippè quas utpote materiales extensas esse ad extensionem materiæ dicunt: novitatis nonnullius thesis hæc nostra fontè arguetur. Sed nec planè nova est, nec, si nova, propter solam novitatem improbanda. Multa nova ve-

ra sunt, quæ falsis antiquis sine dubio præferenda sunt. Videamus igitur, quid insit veri præsentis theoremati. Ita argumentamur: quicquid est in ubi definitivè, illud totum est in toto spatio, & totum in quavis spatij parte, At O. anima est in ubi definitivè. E. Et rursus pro stabiliendâ minore: quicquid non est ubiq; , & tamen spatium non occupat, nec circumscriptionem localem admittit, illud est in ubi definitivè. At anima &c. E. De veritate minoris nisi qui de industriâ vult cæcus esse, non dubitet. Anima enim incorporea est, quantitatis & partium omnium ex-pers. At dices: animas materiales extendi ad extensionem corporis per accidens. Commune quidem hoc est & plausibile effugium. Dic verò nobis quæso, qualis illa est extensio per accidens? Ficta est, imaginaria est, animæ immateriali, non minus competens quàm materialibus. Sed porro obijcis animam rationalem spiri-
tum

tum esse? Ita est: quid si verò nos affirmaremus, animas quoq; reliquas spirituales esse naturæ, num ideò communi omnium rectè philosophantium crisi vapularem? incorporeæ certè sunt animæ omnes, & essentiam habent, si non cum reliquis spiritibus univocam, saltem istis analogam. Ita nos pro libertate Philosophicâ, ad assertionis nostræ defensionem rationamur, non imparati mutare sententiam, si firmiores pro opinione contrariâ rationes adductæ fuerint. Maneat igitur omnem animam cum omnibus suis facultatibus esse in toto corpore, & quâlibet ejus parte. Id quod intelligendum non de actu secundo, sed primo. Non ubivis omnes actiones exercere potest anima: sapit in cerebro, irascitur in corde, videt in oculis, audit in auribus &c.

T H E O R E M A 4.

Uua tantum in quavis vivente

est

*est anima specifica, instructa
proprijs facultatibus.*

Non audiendi sunt illi absurditatis
patroni, qui statuerunt, hominem ante
te nativitatem in utero, primùm in-
formari animâ vegetativâ, postea sen-
sitivâ & tandem rationali. Quid e-
nim hoc est: ex semine humano pri-
mò fieri plantam: ex planta brutum:
ex bruto tandem hominem? Unde
illa duplex hominis mors, nimirum
ut plantæ & bruti, antequam nasca-
tur? Nec magis accurati sunt illi,
qui plures in uno vivente formas spe-
cificas simul constituunt. Si enim
unum corpus pluribus informatur for-
mis specificis; non unum sed multa
sunt corpora eaq; specie differentia.
Una quæq; enim forma specifica, pro-
priam constituit speciem. Sunt qui-
dem in homine, ut patet ex operationi-
bus, anima vegetativa, sensitiva & ra-
tionalis, verùm conceptu duntaxat,
non re distinctæ. Una est re anima

ratio-

rationalis, facultatibus & vegetativis & sensitivis instructa, quæ propter diversas functiones diversa sortitur nomina, diversos conceptus. Quatenus dat corpus naturale, appellatur forma; quatenus corpus animatum, anima vegetativa: quatenus animal, sensitiva; quatenus hominem, rationalis. Idem de sensitiva & vegetativa in brutis, tenendum. Præter animam quoque vegetativam unaquæque plantæ species, propriam habet formam specificam, à quâ anima vegetativa non re; sed conceptu tantum differt. Nullius enim plantæ forma specifica est anima vegetativa; sicut neque anima sensitiva ullius bruti speciem constituit.

THEOREMA 5.

Anima à facultatibus suis realiter differt.

Nimiùm in quæstione illâ laborant Scholastici, an facultates ab anima realiter an verò formalitè tantum differant?

ferant? Nos ut rem non esse magni momenti: ita sine magno verborum apparatu controversiam totam, decidi posse judicamus. Quemadmodum nulla substantia creata immediatum est actionum suarum principium, sed quæcunq; agit, per accidentia sua agit: ita quoq; anima. Anima proinde substantia est, facultates, quibus mediantibus operatur anima, accidentia. Unde argumentum. O. accidens differt realitèr à substantia: Facultates animæ sunt accidentia. E. realitèr differunt à substantiâ, videlicet anima. Nec obstat quidquam animæ simplicitas. Illa enim non absoluta est & summa, sed restricta & in suo genere. Compositio ex partibus sive essentialibus, sive quantitativis repugnat animæ: illa verò quæ est ex subjecto & accidente minimè.

T H E O R E M A 6.

*Anima non est in corpore tanquã
locatum in loco.*

Locum

Locum esse corporis naturalis affectionem, jam dudum in scholis Philosophantium approbatum est. Absurdus est autem Timplerus ut sæpiùs alibi, ita lib. 1. Empsych. cap. 1. problem. 11, ubi hunc in modum loquitur: cùm anima, inquit, secundum substantiam existet in corpore organico, & quamdiu cum ea unita manet, alibi neq; existat, neq; operetur, necesse est ut concedamus illam in corpore organico tanquam locatum in loco esse. Assertioni huic Timplerianæ sequentia opponimus 1. Anima non est corpus, sed ejus forma, idcirco nec habet corporeas affectiones. 2. Omnis locus est æqualis locato, at inter corpus & animam æqualitas nulla. Hæc enim omnis ex quantitate oritur, anima verò non est quanta, E. nec æqualis vel inæqualis. 3. Anima profundissimè, totum corpus intimè penetrat & pervadit, ideò est expers omnis loci. Pertinet huc dictum Nysseni quod leg.

lib. 2. de anima cap. 11. Anima inquit
cúm sit incorporea & loco non cir-
cumscripta, tota per totum meat cor-
pus, & non est pars in quâ tota non
adfit. Non enim â corpore tenetur,
sed ipsa tenet corpus. Neq; est in
corpore ut in vase vel utre; sed poti-
us in ipsa est corpus.

T H E O R E M A 7.

*Animas, soluto vinculo, per cau-
sas purè naturales in totum
annihilari, dubitari potest.*

Hoc imprimis certum esse de anima
rationali, nemo dubitat: quod non
solùm Christianis notum est, sed e-
tiam sanioribus Ethnicis hoc quo-
dammodo constabat: reliquas verò o-
mnes utpote plantarum & animalium
brutorum formas, quæ â materia
sua dependent in fieri, esse & ope-
rari, per causas tamen purè naturales
in totum annihilari ambigitur: nam
juxta vulgatum illud principium quod
in Philosophia est πολυτροπικόν: ut
ex

ex nihilo negativo, nihil fieri potest, ita neq; ex aliquo Physicè purum putum nihil; divina eadem & infinita potentia, ad utrumq; requiritur. Idcirco si totalis annihilatio statuenda est, à Deo ea fiet, cujus tantum in manu est. Cum verò Deus sapienti consilio rerum vicissitudines statu-erit, nullo videtur argumento stabiliri posse Deum ante extremum diem aliquam rem in totum annihilare.

Atq; tantum hâc vice, ex nobilissimâ hâc pariter atq; jucundissimâ Theoriâ libâsse, publicoq; subjecisse examini sufficiat, habitâ scilicet ratione temporis & injunctæ brevitatis. Faxit Deus Ter Opt. Max, ut hæc & alia honesta nostra exercitia Academica, unicè vergant in sanctissimi sui Nominis gloriam, publicumq; Ecclesiæ & Reip. commodum, decus atq; emolumentum.

Ad

Virum - juvenem Praestantissimum

DN. JOSEPHUM MATHESIUM
BOTHNIENSEM, Philosophiæ
Candidatum pereximium; pro Gra-
du in Philosophiâ summo doctè &
nervosè de Anima in Genere dis-
ferentem, *προσφώνησις* ex-
temporalis.

Est *Anima* in nobis, agitante cales-
scimus illâ,
Aura Divina particulam esse, ferunt:
Olim pura quidem demissa in corpo-
ris artus,
Tempore quo primum conditus es-
set homo.
At post lethæo contacta est vulnere,
primum
Cum serpens hominum decipit ip-
se genus.
Inde hominum mortale genus, mor-
bosa senectus,
Mens oblita Dei, degener atq; a-
nimus.
Cæca

Cæca hinc Mortales miseros oblivio
vastat:

Et perijt magnum, quod fuit antè,
decus.

Quò magis in laudem veniunt, qui,
vulneris ægri

Absterfis maculis, se reparare studēt.

En tibi, quæ studijs incumbit sedula,
gentem!

Omnes quod cupiunt, hæc ferè so-
la facit.

Artibus hæc doctis mentemq; animūq;
repurgat;

Navatæq; operæ præmia digna feret.

Gratulor ergo Tibi Perdocte JOSEPH
MATHESI,

Eximiæ Mentis prospera dona tuæ!

Hinc sua ferta Tibi suspendent gem-
mea Musæ,

Et doctus clarum cinget Apollo
caput.

*Ita Amico meo perdilecto L. mqz
gratulari volebam*

P R Æ S E S.

Ceu tua luxuriat mentis secretior aula
Dum fovet incensum naturæ ab ori-
gine lumen,
Scicelidum invigilans studijs, ne for-
te recessus
Ingenium, obscuri, fugiant, quos tan-
ta theatri
Ex nihilo extracti moles & pondera
mundi
Substernunt, doctâ penetrandos voce
Magistri:
Sic satis intrepidus subsellia culta So-
phorum
Scandere non cessat; dubij experien-
tia victrix
Atq; animi exculti vigor hic ea clau-
stra repandunt,
Quæ nisi Palladiæ facilè referare mi-
nistra
Non potuere manus. Tibi cur mea por-
tio cordis
Altera Mathesi, tradendos grator ho-
nores
Grator & ingenium felix huiusq; la-
bores.

gaudi-

Gaudia sic lætâ, domus inclÿta tota
Parentis
Fronte gerat, studiumq; tuum mire-
tur & optet,
Ceu facio, facietq; reor, quicumq; pas-
ratus
Solvere vota pijs nunquam conatibus
horret,
Ut tibi successus vultu fortuna sereno
Conferat eximios & tantos ordinet
ausus
In patriæ & patris splendorem; ut se-
ra nepotum
Posteritas nunquam taceat tibi dicere
laudes!

*Literatiss. Dn. Candidato Fautori
& Amico suo intimo de feliciter
ingressâ studij Philosoph. ratione
ita meritò sed extemporaneus
gratul.*

JOHANNES FLACHSENIUS

ENtheus ardor agit quid non, pro-
mittere Divæ
Non possunt faciles, mens quum fer-
vore Lycæi
nititur

Nititur ad cœsum Sophiæ conscende-
re culmen?
Perrumpit discenda labor: stant præ-
mia cæptis
Exhaustos sequitur merces condigna
labores.
Sic studijs operate bonis dilecte Ma-
thesi
Nunc juvat erectos lætus spectare
umphos
Dulcia Musarum stipendia, laurea
tandem
Quæ tibi ferta dabunt, sacri dona-
ria Phæbi.
Eja age sic doctis operari perge cam-
nis
Queis decor & virtus tua cingent tem-
pora clarum &
Ad ventura tuum transcribent secula
nomen.

Ita successibus studiorum sympatriotæ atq;
amici sui intimi festinus gratu-
lari voluit

GAB: E: FORTELIUS

